

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מי שנקרא "חיים" והחליף את שמו ל"חיי"

תיק בית הוראה שעי" בית הדין מס' 300-30

נושא השאלה

מי שנקרא בשם עריסה "חיים" ולאחר שעזב את דרך התורה שינה שמו ל-"חיי" והשם חיים נשתקע לגמרי "כדי שלא להזכר בדרך חייו הראשונים", כדבריו. במעשה בי"ד של הגירושין שלו נכתב "חיי", ולא נזכר כלל שמו מעריסה. בנישואין שניים שלו מבקש שיכתבו בכתובה "חיי" כמו שכתבו בגט. האם הנקרא בשם שהוא קיצור שמו הראשון שנשתקע מזכירין שמו הראשון בגט ובכתובה.

תשובה

כתב ה"י אבה"ע"י סי' קכט בשם המרדכי סו"ם שם ר"ת והגמ"י פ"ד סוף הי"ג: מי שיס לו שני שמות והשם השני יולא מהשם הראשון, אם הוא קילור השם כגון צילי צולטא שמואל מואל מרגלית מרגליתא לפורה פורה בנימין זונמי ינחק הקין, א"ל לכתוב שם השני כלל דאין זה לא כינוי ולא שינוי. וכן פסק בשו"ע סעי' טו. וביאר במכתב מאליו שער ד סי' יח דליכא ד לעז דדבר, דהמכירו בשם מואל כשיראה כתוב בגט שמואל לא יבוא לומר שהוא אחר אלא ידוע הוא וניכר הוא לכל דהוא אותו האיש הנקרא מואל. וכ"כ בהגר"א ס"ק כה שהכל יודעים שהוא קילור השם. וצרמ"א שם: מיהו אם רוצה לכתוב אינו מזיק. וצ"ש שמות נשים אות צ כתב דחנה ששינתה לשם חנולה כותבין חנה דמתקריא חנולה, ואין חילוק בין אם נשתקע שם הראשון או לא נשתקע, ולא דמי לשאר שמות דקיי"ל אם נשתקע שם הראשון אין כותבין שם הנשתקע, דשאני הכא דמתוך שם השני נכלל גם השם הראשון לא נקרא שם הנשתקע, דכינויו מורה על שם הראשון. וכתב הפת"ש שם דצתשו' פרי תצואה סי' יט תמה על ה"ש דלא קרינן נשתקע משום שהשם הראשון נכלל בתוך השם השני, וכשאדם מזכיר שם השני מתוך כך זכרהו לשם הראשון, הוא סברא לסתור, דהא האי דינא דלא סגי לן בשם השני הוא רק מטעם שלא יאמרו אותו שזכרין שם הראשון אם יראו בגט שם השני שאינה זו המתגרשת, ולפי סברת ה"ש שם השני עלמו מחזיר לזכור שם הראשון על ידו, ואיך יאמרו שאינה זו. והפת"ש עלמו דחה תמיהת הפרי תצואה וכתב דסברת ה"ש היא דנשתקע הוא דוקא כשאינו נכלל בתוך השם השני אצל אם נכלל בשם השני אינו בגדר נשתקע, כמצוה צו"ת מהרי"ק סי' פו. וכמצוה זו כתב גם צו"ת מהרש"ס ח"ו סי' קעח עפ"י המהרי"ה. וכתב

צו"ת ל"ל סי' רד דה"ה צ"ס תנא שהוא קיזור של נתנאל יש לכתוב נתנאל, וע"י לענין זה צו"ת נחלת דוד סי' לא וצו"ת ח"א סי' ה.

אמנם כשקיזור השם יכול להיות קיזור של שם אחר, כגון שנקרא צ"ס עריסה "מנחם" ונשתנה ל"מן" כתב הצ"ח מאיר שם שצריך לכתוב "מנחם דמתקרי מן", הואיל ועיקרו משם הקודש, והשם מנחם אינו מספיק כיון ד"מן" יכול להיות גם קיזור של מנשה ולאו דוקא למנחם, ואינו דומה לחקין שאינו אלא קיזור מן ינחק.

ובכללים לשמות של הצ"ח אות יט כתב דאשה ששמה מעריסה היה שרה ואח"כ נקראה שארקה, כותבין שרה כשם העריסה כיון דנקודות שוים. וכתב הפת"ש דצ"ס גט מקושר ס"ק קפג חולק על הצ"ח ולדעתו אין להשגיח צ"ס עריסה כלל אם נשתקע, וכותבין כאשר נקראת וצוה יולאין לכו"ע.

ואם הקיזור יש לו שם בפני עצמו, כמו אלחנן חנן, כתב הרמ"א סי' קכט סעי' טו דכותבין גם את הקיזור. וכתב הגט פשוט ס"ק עה דה"ה מי ששמו יוסף וקרו לו יוסי, וכן חנניה חנן, או יוחנן חנן, וכן צרכיה צרוך, ויחיאל וחיאל. ועיי"ש דלכתחילה דוקא הוא דכותבין אלחנן דמתקרי חנן, ואם לא כתב אלא אלחנן לחוד כשר, כיון דידוע דעיקר שמו אלחנן. וצ"ס שמות צ"ס מיכאל דקרו ליה מיכל כתב צ"ס ד"א דאם לא כתב מיכל הגט פסול, וצ"ע. עכ"ל הגט פשוט, והוצא צפת"ש ס"ק לח. ובצרכת המים על סדר השמות למחר"ס ר' יוזפא אות צ ס"ק פו כתב דכ"כ הלבוש והיש"ש גיטין פ"ד סי' כח. ואם שינה שמו צכוונה כדי לשנות את השם ולא רק כקיזור או ככינוי לשם הקודש, אלא שהשינוי דומה בצורתיותו לשם הראשון ומזכיר אותו, כתב החת"ס צו"ת אצעה"ז ח"ב סי' כג, הביאו הפת"ש על הצ"ח שמות אנשים אות י' לענין יוסף שהחליף שמו ליאזעף, דלריך לכתוב יוסף המכונה יאזעף, דיאזעף שם אחר הוא לגמרי, והם מתכוונים לשנות שם העברי צ"ס הגויים ממש כידוע. וכ"כ צ"ס טירת כסף שמות אנשים אות יב, הוצא צמנחת ינחק ח"ה סי' עד, צמי שקוראים אותו אצרהאס צלשון הגר, דמסתמא היה שמו אצרהס, ולא הוי קיזור השם, די' לכתוב אצרהס המכונה אצרהאס, ודלא כלבושי מרדכי אצעה"ז סי' פו דהוי כקיזור השם וכותבין רק אצרהס.

ובנידון דידן ששם העריסה שלו חיים ואח"כ שינה שמו לשם חי צכוונה לשנות את שמו הראשון כדי שלא לזכור את עצרו, הורה צוה מרן הגריש"א שליט"א ע"י הגר"נ אייזנשטיין שליט"א שכיון שהשם הראשון חיים כבר נשתקע, כותבין רק את השם האחרון.

אברהם דוב לוין.

ב

לכאורה בנידון דידן שקרא לעצמו "חיי" הרי יכול להיות שאינו קיזור מהשם "חיים" אלא מהשם "חייא", או מהשם "חיאל" כשמו של צונה עיר יריחו המוזכר במלכים א' פט"ז פסוק לד. ואף שיש שינוי בקריאת "חיי" שהוא צפתח לשם "חייא" או "חיאל" שהם בחיריק, מ"מ לא גרע משם "תנא" שהוא קיזור של "נתנאל" שג"כ נקרא ונהגה אחרת. והוא כ"ש מהשמות צילי בעלטה, צנימין צינמי. וא"כ יש לכתוב "חיים

דמיתקרי חי" כמו צמן שכיון שיכול להיות קילור של "מנחס" ושל "מנשה" לריך לכתוב מנחס דמיתקרי מן, ה"ה צנד"ד.

ואולי מכיון שבזמנינו שמות אלו של חי"א או חיאל אינם שכיחי, א"כ יותר מסתבר שהוא שם קילור מהשם "חייס" ולא מ"חייא" או "חיאל", משא"כ "מן" הוא קילור משמות "מנחס" ו"מנשה" שהם שכיחים. צרם עדיין יש לדון אולי הוא קילור מהשם "יחיאל" שזה שם שכיח.

אולם עדיין יש מקום לדון שהשם "חי" בפני עצמו הוא לא רק שם של כינוי וקילור לשם "חייס" אלא יתכן שהוא שם בפני עצמו. וזכר לדבר שמו של הגאון המקובל ר' עמנואל חי ריקי ז"ל, וא"כ היה מן הראוי לכתוב "חייס דמיתקרי חי" או שמא רק "חי" לבד, דאם הוא שם חדש נמלא שהשם "חייס" הוא שם שנשתקע. ואפשר דזו היתה סברת ציה"ד שכתב צגט רק את השם "חי", או אפשר דהמגרש לא ספר להם שהיה לו שם של עריסה כלל.

והנלענ"ד כתבתי, ולריך לשאל דיינים ידועים ומפורסמים שבקיאין בעניני שמות גיטין.

שמואל חיים דומב.

פסק דין

לפי הוראת מרן הגריש"א שליט"א: כיון ששינה שמו בכוונה כדי לשנות את השם ולא רק כדי לקצר אותו, והשם הראשון נשתקע, כותבין רק את שמו השני.